

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

(Πίν. 2 καὶ 3)

Πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς, ἃς ἐνήργησεν ἡ ἑταιρία ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου καὶ αἵτινες διήρκεσαν ἐπὶ δύο περιόδου μῆνας, ἐπιστατοῦντος ἐμοῦ, διακοπεῖσαι δὲ συνεπληρώθησαν πρὸ μικροῦ ἐν τῷ διαστήματι τῷ ἀπὸ 11ης Νοεμβρίου μέχρι 5ης Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. συμπράξει τοῦ ἀρχιτέκτονος Wilh. Dörpfeld, παρακληθέντος ἐπὶ τούτῳ παρὰ τῆς ἑταιρίας, ἐγνώσθη ἀκριβῶς τὸ τί ἦσαν οἱ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Ζέας (Πασαῖ λιμάνι) πρὸ ἰκανοῦ χρόνου φαινόμενοι τοῖχοι καὶ κίονες καὶ ἄλλα λείψανα οἰκοδομῶν. Ἐβεβαιώθη δηλ. ὅτι ταῦτα ἀμέσως συνείχοντο πρὸς τὰς ἐν τῇ θαλάσῃ φαινομένας γραμμὰς, τὰς δεικνυούσας τὰ χωρίσματα τῶν νεωσοίκων τοῦ λιμένος τούτου, ἐξηκριβώθη δὲ τὸ πλάτος, τὸ μῆκος τὸ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὕψος τῶν ἰδρυμάτων τούτων τοῦ παλαιοῦ τῶν Ἀθηναίων ναυστάθμου.

Καὶ πρότερον μὲν ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα, καθ' ὅσον γνωρίζω, τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ μέρους ἐκείνου, ἐδόθη δ' ἤδη ἀφορμὴ μείζων πρὸς τοῦτο ἐκ τῆς τομῆς ὁδοῦ τινος ἀγοῦσης πρὸς τὸ ὀλίγον ἀνωτέρω ἰδρυθὲν ἑαρινὸν θέατρον τοῦ κ. Α. Τσόχα. Κατὰ τὴν τομὴν τῆς ὁδοῦ ταύτης εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς παραλίας ἀπόστασιν ἀπεκαλύφθη συνέχεια τοῦ πρὸ ἰκανοῦ χρόνου ἐκεῖ φαινομένου τοίχου τοῦ ἀπὸ Ν. πρὸς Β. βαίνοντος, ταυτοχρόνως δὲ καὶ τρεῖς πρὸ τοῦ τοίχου τούτου πρὸς τὴν θάλασσαν βαίνουσαι βάσεις τετραγωνικαὶ κιόνων, ἐκ λίθου ἐγχωρίου, ἐφ' ὧν καὶ μέρη κιόνων,

κατὰ χώραν, ἀράβδωτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου. Ἐγγὺς τοῦ πρώτου τῶν κίωνων τούτων ἀνευρέθησαν δύο μάρμαρα ἐνεπίγραφα, ὧν τὸ μὲν μετὰ ἀναγλύφου εἰς Δία Φίλιον ἀναφέρεται, τὸ δὲ εἰς Ἄσκληπιόν, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι (Περ. γ'. 1885 σελ. 88 - 90).

Ἦρξατο λοιπὸν ἡ σκαφή ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς προμνημονευθείσης ὁδοῦ, ἐκεῖ δηλ. ὅπου αὕτη συναντᾶται μετὰ τῆς παραλίας. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπεκομίσθησαν τὰ χώματα τὰ πρὸ τοῦ τοίχου ΑΒ καὶ ἐφάνη ὅτι ἐβασίζετο οὗτος ἐπὶ τοῦ κανονικῶς τετμημένου βράχου. Ἐπὶ τοῦ τοίχου τούτου ἐφάνη προεξέχουσα ἢ ἐπὶ τοῦ βράχου ὁμοίως στηριζομένη ἀντηρίς Γ. Εἰς ἀπόστασιν 1,70 ἀπὸ τοῦ τοίχου τούτου ἐφάνη κτίσμα τετραγωνικὸν Δ παρακολουθοῦν τὸ κατακλινῆς τοῦ ἐδάφους πρὸς τὴν θάλασσαν, οὗ ἡ στενωτέρα πλευρὰ ΕΖ ἔχει μῆκος τριῶν ποὺ μέτρων, αἱ δὲ μακρότεραι φθάνουσι μέχρι τῆς θαλάσσης εἰς μῆκος 37,29.

Πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῷ ὀρῶντι ἀνευρέθησαν κατὰ χώραν τρεῖς βάσεις κίωνων ἐν συμμέτρῳ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσει (2,60) μετὰ ἱκανοῦ μέρους τοῦ κίονος, λίθου ἐγχωρίου, ἀραβδῶτου. Καὶ οἱ κίονες οὗτοι ἀκολουθοῦσι τὴν κλίσιν τῆς θαλάσσης.

Πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ ὀρῶντι πρὸ τῆς ἀντηρίδος Γ, ἣτις προεξέχει δύο περίπου μέτρα ἀνευρέθησαν κατὰ χώραν τρεῖς ὁμοίαι βάσεις, ὧν αἱ δύο πρῶται φέρουσιν ἔχνη τῶν κίωνων μόνον· αἱ βάσεις αὗται κεῖνται εἰς μικροτέραν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν ἢ αἱ πρῶται.

Μετὰ τοὺς κίονας τούτους ἔρχεται ὁμοίον ἄνοιγμα τῷ κατασκευάσματι Δ, ὅπερ ὁμως εἶνε δυστυχῶς ἐντελῶς κατεστραμμένον, διασώζεται δὲ μόνον ἡ βραχύδης βάσις αὐτοῦ· διότι ὁ βράχος ὑπεβοήθησεν ἐνταῦθα εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κεκλιμένου ἐπιπέδου Ν, διὸ καὶ ἐλαξεύθη μόνον χωρὶς νάποκοπῆ.

Πέραν τοῦ ἐπιπέδου τούτου πρὸς Ν. ἐφάνησαν κατὰ χώραν δύο βάσεις (Ξ, Ο) μετὰ πολλοῦ μέρους τοῦ ἀραβδῶτου κίονος ἀναλογοῦσαι ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν πρὸς τοὺς κίονας Η, Θ, Ι.

Μετὰ τοὺς κίονας τούτους ἕτερον κατακλινῆς ἐπίπεδον Γ, ἐφάνη ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου τοῦ κ. Γ. Κούπα πληρέστερον σωζόμενον καὶ μετὰ πλειοτέρων δόμων, πέραν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἀν-

τηρίς Ρ ὁμοία τῇ Γ, πρὸ τῆς ὁποίας αἱ βάσεις κίωνων Σ, Τ, Υ', ἀντιστοιχοῦσαι ὡς πρὸς τὰς ἀποστάσεις πρὸ τούτων κίονας Κ, Λ, Μ τοὺς πρὸ τῆς ἐτέρας παραστάδος. Ἡ πρώτη βάση Σ φέρει καὶ μέρος τοῦ κίονος.

Ἐξῆς καὶ ἕτερον ὁμοιον τοῖς προηγουμένοις ἐπίπεδον Φ ἀνεφάνη, τετμημένον τοῦτο κανονικῶς ἐπὶ τοῦ βράχου πέραν δὲ τούτου δύο βάσεις (Χ, Ψ'), ἀντιστοιχοῦσαι ὡς πρὸς τὰς ἀποστάσεις πρὸς τὰς Ξ, Ο.

Ἐμποδισθείσης τῆς περαιτέρω σκαφῆς ἐν τῷ οἰκοπέδῳ Κούπα, μέχρις οὐ δοθῆ ἢ κατάλληλος ἄδεια ὑπὸ τοῦ ἀποδημούντος κυρίου τούτου, ἐγένετο μετὰθεσις τῶν ἐργατῶν εἰς τὸ πρὸς Β. οἰκόπεδον Ἀ. Μπόνη, ὅπερ πάνυ εὐγενῶς προσήνεγκεν εἰς ἀνασκαφήν ὁ κύριος Ἀ. Μπόνης.

Ἐντὸς τούτου ἀνεύρομεν τὸν ὀπισθεν κύριον τοῖχον κατὰ τὸ σημεῖον Ω ἀκολουθοῦντα ἔτι πρὸς Β. καὶ λήγοντα ἴσως ὑπὸ τοὺς κατὰ τὸ τέλος τοῦ οἰκοπέδου ἐκτισμένους οἰκίσκους. Ἐκαθαρίσθη οὗτος μέχρι τοῦ σημείου α. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ β ἀπὸ τοῦ Ω ἦτο ἀνώμαλος ὅλως καὶ ὡσεὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ θέσει ἔχων τοὺς δόμους· ἀπὸ δὲ τούτου μέχρι τοῦ α διατηρεῖται ἄριστα εἰς τρεῖς δόμους ἐπὶ τοῦ τετμημένου βράχου ἰδρυμένος. Πλάτος αὐτοῦ 0,61, ὕψος 1,87. Κατὰ τὸ σημεῖον γ ἀνεφάνη ἡ ἀντηρίς ὁμοία τῇ Γ καὶ Ρ πρὸ ταύτης δὲ τρεῖς βάσεις κίωνων, ὧν ἡ πρώτη φέρει μέρος τοῦ σώματος κίονος (δ, ε, ζ).

Εὐθύς πρὸς Β. τούτων τὸ κατακλινὲς ἐπίπεδον η τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὰ λοιπὰ πλάτους κατεσκευασμένον ἐκ λίθων ἀποτελούντων, ὡς φαίνεται, ἄλλοτε μέρος κίονος. Πέραν τούτου τρεῖς βάσεις (θ, ι, κ) εἰς μείζονα ἀπόστασιν τῶν προηγουμένων, ὅπως δηλ. καὶ οἱ ἔξω τοῦ οἰκοπέδου. Ἐπὶ τῆς δευτέρας τούτων ἐφαίνετο ζωηρότατα τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα τοῦ νήματος ὅπερ μετεχειρίσθη ὁ ἀρχαῖος λιθοξόος εἰς ἀπεύθυνσιν τῶν γραμμῶν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ λίθου.

Δυστυχῶς τὰ πέραν τῶν βάσεων τούτων λείψανα ἐτέρου κατακλινοῦς ἐπίπεδου εἶνε κατεστραμμένα, φαίνονται δὲ μόνον ἔχνη τῆς θεμελιώσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου. Ἐν τῇ θέσει τούτου εὐρέθησαν ἰδρυμένα δύο τεμάχια γείσου Ἰωνικοῦ λίθου ἐγχωρίου

λεπτῶ στρώματι γύψου ἐπαηλιμμένα καὶ ἄλλοι λίθοι ἐξ ἄλλης χρήσεως ἐν περιφράγματος μέρει εἰς νεωτέρους πάντως χρόνους. Εἰς νεωτέρους ὁμοίως χρόνους ἰδρύθη καὶ ὁ τοῖχος α πρὸ τῆς κατὰ τὸ β ἀντηρίδος, ἐν ᾧ καὶ δύο βάσεις κίονος εἶνε ἰδρυμέναι καὶ σῶμα τοιούτου καὶ θυρίς εἶνε ἐσχηματισμένη, εἰς χρῆσιν τίς οἶδε τίνος ἰδιωτικοῦ τῶν νεωτέρων χρόνων ἰδρύματος ἐκεῖ κατασκευασθέντος. Εἶνε δ' ἰδρυμένος ὁ τοῖχος ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀναλογούντων πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τοῦτο τοῦ κατακλινοῦς ἐπιπέδου κίωνων. Πέραν τούτου καὶ ὁ τοῖχος μέχρι τοῦ Ω εἶνε τετραγαμῆνος καὶ ἀνώμαλος καὶ πᾶν ἔγχος ἄλλου κατασκευάσματος κατεστραμμένον· ἐν δὲ τῇ θέσει περίπου τῆς ἐτέρας σειρᾶς κίωνων ἀνευρέθησαν δύο διπλαῖ ὑψηλαὶ βάσεις ἢ μέρη τετραγωνικῶν κίωνων (μ, ν) καὶ μία ἀπλῆ (ξ) ὡς αἰ λοιπαί. Κατὰ δὲ τὸ Ωβ ἐφάνη οὐχὶ καλῶς ἐκτισμένος τοῖχος, εἰς ὑποστήριξιν ἴσως τοῦ πρὸ αὐτοῦ.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τοῦ οἰκοπέδου Μπόνη καὶ τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἀρχικῶς ἀνεσκάψαμεν, ἐφάνη ἡ συνέχεια τῆς αὐτῆς οἰκοδομῆς καὶ κατὰ τὸ οΑ ὅτε ἐσκαπτον τὸ πρῶτον οἱ τέμνοντες τὴν νέαν ὁδόν, ἀλλὰ καὶ νῦν κατὰ τὸ ο φαίνεται ἡ ἐξακολούθησις ἐν τοῖς χώμασι· καὶ κατὰ τὸ π ἐφάνη μέρος τοῦ κατακλινοῦς ἐπιπέδου, καὶ κατὰ τὸ ρ μέρος τοῦ σώματος κίονος μετὰ τῆς βάσεως αὐτοῦ κατὰ χώραν καὶ κατὰ τὸ σ βάσις μόνον κίονος. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι τὰ ἐν τῷ οἰκοπέδῳ Κούπα τὰ μετὰ τοῦτο καὶ τοῦ οἰκοπέδου Μπόνη ὡς καὶ τὰ ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ἀνήκον εἰς μίαν μεγάλην οἰκοδομήν, ἧς ἡ ἀρχὴ καὶ τέλος δὲν ἐγνώσθη ἔτι. Αὐτὰ δὲ ταῦτα ἀπεδείχθη ἐκ τῆς περαιτέρω σκαφῆς καὶ καταμετρήσεως, ὅτι συνέχονται μετὰ τῶν κατὰ τὴν παραλίαν καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ γραμμῶν· ὥστε πάντως ἀνήκουσι τὰ λείψανα εἰς τὰ νεώρια τῆς Ζέας, παρέχοντα τῶν νεωσοίκων τὸ σχῆμα, ἴσως δὲ τῶν ΟΜΟΤΕΓΩΝ, ὡς ὀνομάζει τούτους ἡ ἐπιγραφή ἢ ἀναφερομένη εἰς τὴν σκευοθήκην τοῦ Φίλωνος.

Οὕτω δ' ἐν μὲν τοῖς κατακλινέσιν ἐπιπέδοις ἔχομεν τὰς ἐσχάρας ἐφ' ὧν ἐσύροντο τὰ πλοῖα, ἐν δὲ τοῖς κίοισι τὰ ὑποστηρίγματα τῆς ὑπερκειμένης στέγης. Νεώσοικοι λοιπὸν ἐφάνησαν ἐν ὄλῳ δέκα δύο ἐν τῷ οἰκοπέδῳ Κούπα, δύο φαινόμενοι

ἔξωθεν τούτου, τρεῖς ὑπὸ τὴν ὁδὸν καὶ τὰ ἐγγὺς ταύτης χώματα, εἰς ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου Μπόνη, δύο ἕτεροι ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ οἰκοπέδου πλὴν ἐντελῶς κατεστραμμένοι. Ἐπὶ τῶν νεωσοίκων τούτων παρατηρητέον ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν, ὅτι κεῖνται ἀνά δύο μεταξὺ δύο ἀντηρίδων πάντοτε· τῶν δὲ κιονοστοιχιῶν ἡ ἀπόστασις διάφορος· μικροτέρα δηλ. ἢ τῶν κίωνων τῶν πρὸ τῶν ἀντηρίδων (2,06 ἀπὸ κέντρου εἰς κέντρον κίονος) μεγαλειτέρα δὲ τῶν λοιπῶν (3,39 περίπου). Οἱ κίονες ἀπέχουσιν ἀπὸ τοῦ τοίχου τῆς ἐσχάρας 1,65 ὥστε τὸ ἀπὸ κίονος εἰς κίονα πλάτος τοῦ νεωσοίκου συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τριῶν περίπου μέτρων τοῦ πλάτους τῆς ἐσχάρας, εἶνε 6,30. Ἡ δὲ διάμετρος τῶν κίωνων 0,58.

Ὁ ὀπισθεν τοίχος τῶν νεωσοίκων, ὅπου βοηθεῖ ὁ βράχος στηρίζεται ἐπ' αὐτοῦ, ὡς κατὰ τὸ σημεῖον Α ἔνθα ὁ μὲν τετμημένος βράχος ἔχει ὕψος 0,70 ὁ δὲ ἄνωθεν τοίχος 0,90, ἐν ὅλῳ 1,60.

Ἐπὶ τοῦ κυρίου τοίχου τῶν νεωσοίκων τοῦ ἐν τῷ οἰκοπέδῳ Α. Μπόνη καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως αὐτοῦ ἐφάνησαν καὶ γράμματα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τῶν πλίνθων ἐγκεχαραγμένα καὶ χρώματι ἐρυθρῷ βεβαμμένα ἢ καὶ ἀπλῶς μόνον διὰ χρώματος ἐρυθροῦ ἀπεικονιζόμενα ὅπως ἐπὶ τῆς δευτέρας πλίνθου τοῦ πρώτου δόμου ἐκ δεξιῶν τοῦ ὀρῶντος τὸ γράμμα: V, ὁμοίως ἐπὶ τῆς δευτέρας τοῦ δευτέρου δόμου τὸ: ↑ ἀμφοτέρα ἐγκεχαραγμένα καὶ χρώματι βεβαμμένα· ἐπὶ τῆς πέμπτης τοῦ δευτέρου δόμου τὰ: TII μόνον διὰ χρώματος ἐρυθροῦ δεδηλωμένα καὶ ἐπὶ τῆς τετάρτης πλίνθου ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ οἰκοπέδου ἐπὶ τοῦ δευτέρου δόμου τὸ Α κάλλιστα ἐγκεχαραγμένον.

Ταῦτα εἶχον ἀνευρεθῆ κατὰ τὴν πρώτην ἀνασκαφὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἵνα καθηρτιζέτο πλήρες τῶν νεωσοίκων τὸ σχέδιον ἔπρεπε νὰ καθαρισθῆ μέχρι τῆς θαλάσσης εἰς τοῦλάχιστον τούτων, δοθείσης ἀδείας πρὸς τοῦτο ἠρξάμεθα τέμνοντες τὴν παραλίαν κατὰ πλάτος καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοῦ κίονος I ἀνοίξαντες τάφρον τεσσάρων περίπου μέτρων πλάτους. Ἐν τῇ τάφρῳ ταύτῃ ἀνευρέθη ἡ συνέχεια τῶν βάσεων τῶν κίωνων μέχρι τῆς θαλάσσης εἰς τὰς αὐτὰς ἀποστάσεις· ἀνευρέθησαν δὲ ἔξ' ἑαυτῶν μέχρι

τῆς θαλάσσης. Παραπλεύρως τούτων ἀνευρέθησαν ἐν τοῖς χώμασι τρία τεμάχια κίωνων ἐν γραμμῇ εὐθείᾳ κατακεκλιμένα παραλλήλως τῇ σειρᾷ τῶν βάσεων, ἅτινα πάντα ἀφείθησαν κατὰ χώραν ὅπως ἀνευρέθησαν, καθὼς καὶ πάντα ὅσα ἐφάνησαν ἐκεῖ, ἐπειδὴ ἐκαλύφθη καὶ πάλιν ἡ ἀνασκαφεῖσα τάφος, ἵνα μὴ κωλύηται ἡ χρῆσις τῆς παραλίας ὁδοῦ.

Οὕτως εἶχεν ἡ σειρά τῶν κίωνων ἐν τῇ τάφρῳ ταύτῃ. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τοῦ σχήματος τῆς σειρᾶς τῶν κίωνων τῶν πρὸ τῶν ἀντηρίδων, ἀνεσκάψαμεν κατὰ τὴν πέραν τῆς ὁδοῦ προέκτασιν τῆς γραμμῆς τῆς κατὰ τὴν ἀντηρίδα γ. Καὶ ἐκεῖ δὲ παρετηρήθη ἡ ἀνάλογος διάθεσις τῶν βάσεων.

Ταῦτα εἶνε τὰ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἀνευρεθέντα λείψανα τῆς οἰκοδομῆς τῶν νεωσοίκων.

B'.

Δὲν ὑπῆρξαν ὁμως γόνιμοι αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται εἰς ἄλλα εὐρήματα πλὴν ὀλίγων, ὧν τὰ κυριώτατα ἐν τῇ τομῇ τῆς διὰ τῶν νεωσοίκων ὁδοῦ. Ἀνευρέθη δηλ :

α'.) Λίθος ἐνεπιγραφος ὁ φέρων ἐπὶ τῶν τεσσάρων ὄψεων ἐπιγραφὰς εἰς λατρείαν Ἀσκληπιοῦ ἀναφερομένης καὶ δημοσιευθεῖς ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι (περιόδῳ τρίτῃ 1885, τεύχει β'. σελ. 88 καὶ 89). Ὁ λίθος οὗτος ἀνευρέθη κατὰ τὸ σημεῖον Α, κατὰ τὴν τομὴν τῆς ὁδοῦ.

β'.) Ἀνάγλυφον λίθου λευκοῦ μετ' ἐπιγραφῆς ΔΙΙ ΦΙΛΙΩΙ δημοσιευθὲν ὁμοίως ἐν τῇ αὐτῇ Ἐφημερίδι (σελ. 70). Ἀνευρέθη ἐγγὺς τοῦ προηγουμένου κατὰ τὴν τομὴν τῆς ὁδοῦ.

γ'.) Ἀνάγλυφον λίθου λευκοῦ μετ' ἐπιγραφῆς ΔΙΙ ΜΙΛΙΧΙΩ δημοσιευθησόμενον ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι προσεχωῶς. Ἀνευρέθη κατὰ τὸ σημεῖον τ κατὰ τὴν τομὴν τῆς ὁδοῦ.

δ'.) Ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου Α. Μπόνη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν πλᾶξ φέρουσα ὄφιν ἀνάγλυφον ἐν σπείραις, τεθραυσμένη τὰ ἄνω.

ε'.) Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ οἰκοπέδου τεμάχιον ὁμοίας πλακὸς φέρον μέρη μικρὰ σπείρας ὄφως.

ς'.) Ὅπισθεν τοῦ κυρίου τοίχου τῶν νεωσοίκων ἐν τῷ οἴκο-

πέδω Μπόνη ἐν τοῖς χώμασι δύο μεγάλα τεμάχια λίθων εἰλημένων ἐκ τῆς στέγης ἴσως τῶν νεωσοίκων. Τὸ ἕτερον τούτων μήκους 1,17, πλάτους 0,81 κατὰ τὴν ἐτέραν τῶν μακρῶν πλευρῶν εἶνε ἀπεστρογγυλωμένον, τετμημένης οὔσης τῆς ἐτέρας τῶν γωνιῶν, κατὰ δὲ τὴν ἐτέραν φέρει τρεῖς καὶ ἡμίσειαν ἐντομὰς ἀπαρτιζούσας τρεῖς ὀδόντας καὶ μέρος τετάρτου· βᾶθος ἐντομῶν 0,20, πλάτος 0,18, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ὀδόντων. Τὸ δ' ἕτερον μήκους 1,00, πλάτους 0,81 φέρει δύο ὀδόντας καὶ δύο ἐντομὰς· ὀπισθεν δ' αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας δύο ἐγκοπὰς φέρει εἰς ἀνύψωσιν τοῦ λίθου κατασκευασμένας.

ζ'.) Τὰ δύο τεμάχια τοῦ Ἰωνικοῦ γείσου, ἅτινα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω ὅτι ἀνευρέθησαν ὡς περίφραγμα νεωτέρου κατασκευάσματος ἐν τοῖς νεωσοίκοις.

η'.) Πολλὰ τεμάχια ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἐντελῶς παραμορφωμένα.

θ'.) Δύο ἤλοι ὀρειχάλκινοι μεγάλοι κατιωμένοι ἐν τοῖς νεωσοίκοις τοῖς ἐν τῷ οἰκοπέδῳ Κούπα.

ι'.) Τὸ ἄνω μέρος πηλίνου τύπου ὀρθοκεράμου ἄριστα διατηρούμενον, ὕψους 0,12, πλάτους 0,19.

ια'.) Τέσσαρα λίαν μικρὰ πῆλινα ἀγγεῖα ἐν εἴδει ληκυθίων ταπεινῆς λίαν τέχνης, ἄνευ εἰκόνων.

ιβ'.) Πολλὰ τεμάχια πηλίνων ἀγγείων διαφόρων χρόνων.

ιγ'.) Κέραμος μεγάλη πηλίνη ἐκ τῶν τῆς στέγης τῶν νεωσοίκων διατηρουμένη ἐν τῷ μουσεῖῳ, ἀνευρεθεῖσα δὲ ἐν τῷ πρὸς τὴν θάλασσαν ἄκρῳ τῆς σκαφείσης διὰ τῆς ὁδοῦ τᾶφρου.

ιδ'.) Πῆλινον ἱκανῶς μέγα κατασκευάσμα ἐν εἴδει μεγάλης λεκάνης, ἐν τῇ αὐτῇ τᾶφρῳ ἀνευρεθέν.

Δὲν πρέπει νὰ παραλίπω ἐνταῦθα καὶ τὴν σκαφήν, ἣτις ἐγένετο πρὸ τοῦ τοίχου τινὸς ἀναφανέντος ὀλίγα μέτρα ὀπισθεν τοῦ κυρίου τοίχου τῶν νεωσοίκων, πρὸς ὃν ὁμως, ὡς ἐκ τῆς ἐρεύνης τῆς γενομένης ἀπεδείχθη, οὐδεμίαν σχέσιν εἶχεν. Ὁ τοῖχος οὗτος χωρεῖ ἀπὸ Ν. πρὸς Β. ἔχων ἀντηρίδας κατὰ διαστήματα ἀνάλογα, φαίνεται δ' ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς ἀνήκων εἰς κτίσμα νεωτέρων χρόνων.

Ταῦτα εἶνε τὰ ἀνευρεθέντα κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὅλης ἐρεύνης νὰ ἐμελετώτων αἰ ἐν τῇ θαλάσῃ ἐπὶ οὐ σμικρὸν κατατετινόμεναι γραμμαί, ἅς δύναται τις τὸ πρῶτὸ μάλιστα νὰ παρατηρήσῃ ἡρεμούντων τῶν ὑδάτων, διότι τότε βοηθεῖ τὸ τῆς ὥρας ἐκείνης φῶς· ὁμοίως εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἐξηκολούθει ἡ ἔρευνα καὶ ἐν τῷ οἰκοπέδῳ Κούπα, καὶ νὰ διέμενον τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρεύνης ταύτης ἀνέπαφα πρὸς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῆς καταστάσεως μέρους τοῦ παλαιοῦ ναυστάθμου. Τοῦτο ἀπόκειται ἰδίχ εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ κ. Γ· Κούπα, ὅστις ἠδύνατο καὶ τῇ ἐπιστήμῃ οὐ σμικρὰν τὴν βοήθειαν νὰ παράσχῃ καὶ τῇ ναυτικῇ κατ' ἐξοχὴν πόλει τοῦ Πειραιῶς μνημεῖον καλὸν τῆς παλαιᾶς εὐκλείας νὰ παράσχῃ, ἀφ' οὐ μάλιστα ἡ παραχώρησις μικρᾶς ταινίας γῆς πρὸς τὴν παραλίαν ὁδὸν δὲν εἶνε κίνδυνος νὰ γείνη ζημίας πρόξενος τῷ ἄλλως μεγαλοδῶρῳ ἀνδρὶ, Ἐὰν τοῦτο γείνη, δὲν ἀπολείπεται εἰμὴ τὸ ἐν τῷ οἰκοπέδῳ τοῦ κ. Ἄ. Μπόνῃ μέρος, ὅπερ διὰ παντὸς τρόπου πρέπει ἡ Ἐταιρία ἢ ἡ Κυβέρνησις νὰ συντηρήσῃ. Τὰ δὲ λοιπά, ἅτε κείμενα ἐπὶ τῆς συμπτώσεως δύο ὁδῶν, ἢ μᾶλλον ἐπὶ μικρᾶς ἐκεῖ σχηματισθησομένης πλατείας, εὐκολώτατα δύνανται συντηρούμενα νὰ περιφραχθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν καταλλήλως, καὶ οὕτω νὰ διασωθῇ κατὰ τὸ δυνατόν ἐν συνόλῳ τὸ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τμῆμα τῶν νεωσοικῶν τῆς Ζέας.

Ἐν Πειραιεὶ τῇ 25 Δεκεμβρίου 1885.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΗΣΗΣ

Προσθετέον εἰς τᾶν ὅτι πρό τινων μηνῶν ὁ δῆμος Πειραιῶς ἀποκομίζων τὰ ἔξωθεν τοῦ οἰκοπέδου Μπόνῃ καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ γωνίαν χώματα, τὰ ἐπὶ τῆς καμπῆς τῆς πρὸς τὸ θέατρον Τσόχα ὁδοῦ, ἀνέδειξε δύο ἔτι κίονας κατὰ χώραν (τ. υ.) καὶ ἰκανὸν μέρος δύο κεκλιμένων ἐπιπέδων (φ. χ.) καὶ τὸν κατὰ τὸ *ψ* μεταξὺ τῶν σημείων *α* καὶ *ο* κεχωσμένον τοῖχον. Ἐν τοῖς ἀποκομισθεῖσι τούτοις χώμασιν ἀνευρέθησαν τεμάχιά τινα μαρμάρινα ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν καὶ στήλη μικρᾶ λίθου Πειραικοῦ, ἐφ' ἧς εἶνε ἀναγεγλυμμένος ἄνευ τέχνης ὄφιος· ἡ στήλη ἔχει κάτω

προέξοχὴν ἵνα ἐντίθεται εἰς κοίλωμα ἐπὶ βάσειός τινος ἐσχηματισμένον. Ἐσχάτως δ' ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ σημείου τούτου ἀνευρέθη ἐν τοῖς χώμασι μικρὸν τεμάχιον ἐπιγραφῆς εἰς Ἀσκληπιὸν βάσεις καθίσματος κεκοσμημέναι ὑπὸ ποδῶν γρουπὸς καὶ τὸ ἥμισυ ὀμφαλοῦ λίθου λευκοῦ περὶ ὃν ἐλίσσεται δράκων παχύτατος πτερωτός.

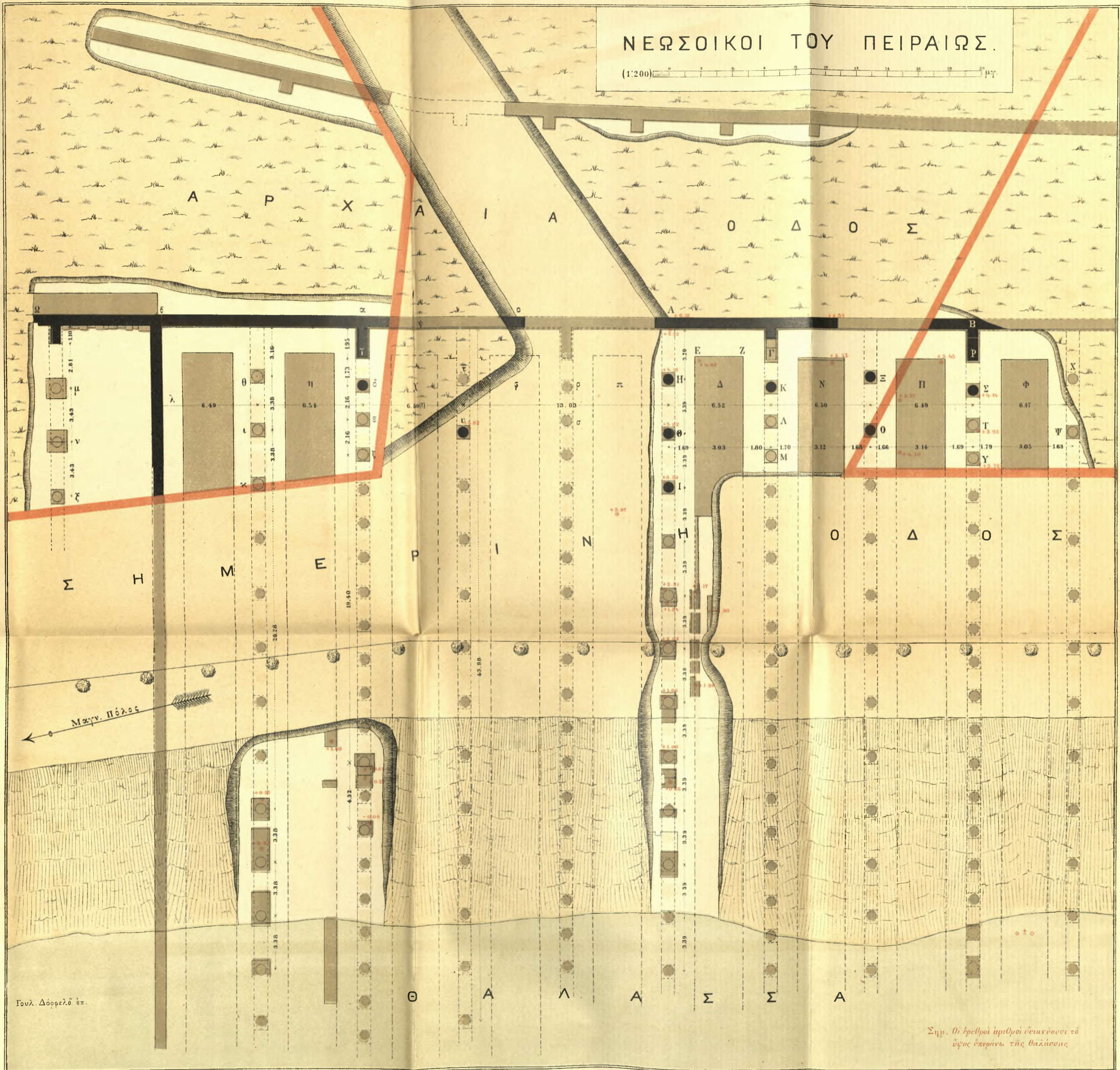
Ἐν Πειραιεὶ τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1886.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΗΣ

ΝΕΩΣΟΙΚΟΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

(1:200)

Γουλ. Δόραγλο έπ.

Σημ. Οι αριθμοί αριθμοί δείχνουν το ύψος υπεράνω της θελάσης.

Αθ Κ Γρονόβαν, Αθήνα.

ΝΕΩΣΟΙΚΟΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

ΠΙΝΑΞ 3.

